

Til skoler som får besøk av

FANGET AV DRØMMER

Omkring Richard Wagners opera *Der fliegende Holländer*

Program for videregående skoler i Hordaland vinteren 2018,
Tekst, tilretteleggelse og instruksjon av Vera Rostin Wexelsen

"Fanget av drømmer" er et skoleprogram i to deler. I første del presenterer kunstnerne litt av musikken, handlingen, tema og karakterer i Richard Wagners opera "Den flygende hollender". I andre del har artistene workshop med elevene der de leker med musikken og karakterene i operaen. Varighet: 2 skoletime

Til elevene:

BNOs mål med dette programmet er å gi deg en innføring i opera som genre og å forberede deg på møtet med "Der flygende hollender" i Grieghallen. Opera er en relativt ny kunstart i Norge som ikke alle nødvendigvis oppsøker av seg selv. Men alle elever bør få anledning til å møte kunstformen i løpet av sin skoletid. Du som går i videregående har nådd en alder og en modenhet som setter deg i stand til å gjøre viktige valg for fremtiden – bl. a. når det gjelder hvilke kunstformer som vil appellere til deg og som vil gi deg verdifull påfyll i hverdagen. I tillegg står noen av dere overfor valget om å velge yrker innenfor kunstfag.

Hva er opera?

Opera er en kunstart der mange kunstformer forenes i ett sceneuttrykk. Som i all scenekunst, fortelles det en historie. Det som er typisk for opera, er at historien først og fremst fortelles gjennom sang og musikk.

Opera synges vanligvis på originalspråket. Det betyr blant annet at en god operasanger kan ha hele verden som arbeidsplass – uavhengig av om man behersker det lokale språket. I Grieghallen vil dere høre at det synges på tysk, men handlingen er teksten på norsk.

MEDVIRKENDE

Beate Rostin

Beate Rostin er skuespiller og utdannet ved Høyskolen for Teater, opera og musikal i Gøteborg. Hun har hatt engasjement ved flere teatre i Sverige og Norge, og en rekke roller i filmer og TV-produksjoner. Beate har også praktisk pedagogisk utdannelse fra HIB. Hun har jobbet for BNO siden 2009.

Ørjan Hartveit

Ørjan Hartveit er utdannet ved Trinity College of Music i London, hvor han ble uteksaminert med First Class Honors i 2005. Han har siden opptrådt med ensembler som BIT20, Drottningholms Barockensemble, Ensemble Orchestra de Praga, Ensemble du Monde, Kristiansand Symfoniorkester og Ringerike Symfoniorkester og innspilt verker av Geirr Tveitt (KinnePiano) og Ralph Vaughan Williams (Albion Records). For sistnevnte utgivelse ble han mellom annet omtalt i International Record Review som «*definitely a name to look out for*».

Frode Skag Storheim

Frode Skag Storheim fullførte i 2016 sin mastergrad i piano ved Griegakademiet ved blant annet å både dirigere og å være solist i Mozarts klaverkonsert i c-moll. Frode er en svært allsidig og etterspurt musiker på Vestlandet både som solist, akkompagnatør, repetitør og organist. Han har jobbet for DNS, Harmonien, BNO, Sjøforsvarets Musikkorps, og spilt konserter i et titalls europeiske land.

TOLKNING AV ET DRAMATISK VERK

Richard Wagner skrev musikk og tekst (libretto) til "Den flygende hollender" i 1842. Altså er det blitt laget mange oppsetninger av dette stykket før. Men ingen av disse produksjonene har vært helt like.

Det er viktig å være klar over at ord på papir eller noter på noteark er helt avhengig av å bli tolket før det blir en forestilling. Det betyr at en rekke kunstnere som dirigenter, instruktører, musikere, sangere osv, gjør en lang rekke valg. Derfor kan to forskjellige oppsetninger av samme opera bli veldig forskjellige – alt etter hva man ønsker å legge vekt på.

Vi har kalt vårt program "Fanget av drømmer" for å si noe om vår tolkning av "Den flygende hollender." Den produksjonen du får se i Grieghallen, tolker helt sikkert handlingen på en annen måte. Hvordan den tolkningen er, vet vi ikke enda, for produksjonen er ikke ferdig.

KOMPONISTEN

Richard Wagner ble født i Leipzig i Tyskland i 1813 og levde til han var 70 år.

Han var både komponist og dirigent og han deltok aktivt i tidens debatt om kunst og kultur. Først og fremst er han kjent for operaene sine.

Wagner opplevde allerede i sin levetid å bli mektig populær. Men som alle som er banebrytende på sitt felt, hadde han også mange motstandere.

Wagner fornyet det musikalske formspråket og har i sterk grad vært med på å forme det 20. århundres musikalske uttrykk.

Den flyvende hollender er den første av Wagners operaer som viser at komponisten beveger seg vekk fra de tradisjonelle operaene som ofte var satt sammen av numre som var klart adskilt fra hverandre.

Wagner ønsket å skape et sammenhengende verk med ulike musikalske motiv som ble assosiert med de enkelte personene i stykket. Etter hvert kalte han operaene sine for musikkdramaer.

Wagner ble etter hvert stadig mere opptatt av at alle kunstformer - musikk, dans, teater og visuell kunst - skulle smelte sammen til en høyere enhet, til det han kalte gesamtkunstverk eller helhetskunstverk.

Og han la stor vekt på stemningsskapende effekter som at det skulle være mørkt i salen, at orkesteret skulle være i en orkestergrav og at publikumsplassene skulle være slik at folk fikk konsentrert seg om handlingen. Dette er jo en selvfølge i teatret nå, men var revolusjonerende den gangen.

TIDEN DA WAGNER SKREV DEN FLYGENDE HOLLENDER

På den tiden da *Den flyvende hollender* hadde urpremiere i Dresden, bodde det en berømt bergenser i samme by, nemlig Johan Christian Clausen Dahl – eller JC Dahl, som han oftest omtales som.

JC Dahl er kalt norsk malerkunsts far. Om dere ikke kjenner til ham, må dere ta en tur på KODE og se på noen av de fantastiske landskapsmaleriene han har malt.

Selv om Dahl var en del eldre enn Wagner, er de begge eksponenter for sin tid, nemlig den perioden vi kaller *romantikken*, og begge var aktive samfunnsdebattanter og skribenter, ikke bare kunstnere. Dahl tok for eksempel initiativet til Norges eldste forening som fortsatt eksisterer, nemlig Fortidsforeningen, som bl.a. reddet mange stavkirker fra å bli revet.

Romantikken legger vekt på fantasi og følelser og på individets rett til fri utfoldelse. Dette var en reaksjon på en ensidig dyrking av fornuften under opplysningstiden på 1700-tallet.

Kunstnere som JC Dahl og Richard Wagner lot seg inspirere av historiske tema, eventyr og sagn.

Den grunnleggende tanken i romantikken om individets rett til fri utfoldelse, ble en viktig faktor for de nasjonale bevegelsene som oppsto i samtiden både i Tyskland og Norge.

Historieforskning og språkforskning fant nye veier, og man ble opptatt av å dokumentere folkelige tradisjoner bl.a. gjennom innsamling av eventyr. Eventyrene om Askepott, Snehvit og Hans og Grete ble samlet og utgitt av brødrene Grimm i Tyskland, og i Norge har vi Asbjørnsen og Mo som skriver ned eventyrene om Askeladden, Prinsessa som ingen kunne målbinde og alle de andre.

Sammen med en rekke andre faktorer, var disse strømningene i tiden med på å forberede den politiske situasjonen som gjorde at de tyske statene ble samlet til ett rike i 1871 og at Norge ble et selvstendig rike i 1905.

Det er absolutt mulig at Johan Christian Dahl fra Bergen satt i operaen i Dresden og så og hørte Richard Wagner dirigere urfremføringen av *Den flyvende hollender* den 2. januar i 1843.

BERGEN NASJONALE OPERA

Bergen Nasjonale Opera, forankret på Vestlandet, produserer opera på et høyt internasjonalt nivå. Som et ambisiøst og fleksibelt operaselskap er vi hele tiden på jakt etter de mest fantasifulle kunstnerne som kan gi oss et nytt blikk på operarepertoaret. Vi legger vekt på å presentere viktige og spennende operaer som ikke tidligere er satt opp i Norge, sammen med et omfattende program for barn og unge.

Bergen Nasjonale Operas virksomhet engasjerer årlig flere tusen barn og unge i hordalandsregionen. Vi ønsker at barn og unge skal oppleve at opera er en levende kunstform som angår dem. Vi tror at aktiv deltakelse er den beste måten å bli kjent med opera på. Derfor inviterer vi barn og unge til å delta i skapende prosesser sammen med våre operapedagoger.

DEN FLYGENDE HOLLENDER I GRIEGHALLEN

Generalprøve 8. mars for skoler
Forestillinger: 10., 12., 14 og 16. mars

Richard Wagner / Musikk og libretto
Bergen Filharmoniske Orkester
Edvard Grieg Kor med gjester
Spilletid: 2t 20 min.

Elisabeth Teige, Norges ledende wagnersopran, og Iain Paterson, berømt britiske bass-baryton, i hovedrollene som Senta og Hollenderen.

Få komponister fanger lidenskap bedre enn Wagner. Hans musikk strømmer gjennom sjelen, maler naturen i all sin skjønnhet og brutalitet og den forteller fantastiske historier.

I Den flyvende hollender står kampen mellom det gode og det onde, drøm og virkelighet. Hollenderen er dømt til å seile på de syv hav til evig tid, og kun en ung kvinnes uforbeholdne kjærlighet kan løse han fra forbannelsen.

